

Mantelzorgers: Onzichtbare helden van de zorg

VerV Ergonomiecongres 22 oktober 2024
Kerensa Gaeremynck

Master of Science in de
Ergotherapeutische wetenschap

Voorstelling

- Kerensa Gaeremynck
- Opleiding
 - Bachelor in de ergotherapie (VIVES Brugge)
 - Master in de ergotherapeutische wetenschap (UHasselt)
- Praktijkervaring
 - Stage en bachelorproef i.s.m. AZ Alma en UZ Gent
 - PAAZ dienst van AZ Groeninge (Kortrijk)

Inhoud

01

Wie is de
mantelzorger?

02

Belang van
mantelzorg

03

Impact van
mantelzorg

04

Nood aan
beleid en
training

05

Beschrijving
onderzoek

01. Wie is de mantelzorger?

Omschrijving mantelzorger

- Sociale en emotionele band met de ‘zorgvrager’
 - Persoon met verminderd zelfzorgvermogen
- Niet beroepshalve: zonder betaling
- Systematisch: ongeveer wekelijks
- Biedt ondersteuning in het dagelijkse leven
- ≠ professionele hulp

(Vlaamse Codex, 2019; Charalambous, 2023)

Cijfers uit de Vlaamse Zorgenquête

Tabel 1: Omvang van ontvangen van (in)formele zorg in Vlaanderen (N = 20.873)

	N	%
Mantelzorger	2.252 	12.0
Zorgvrijwilliger	353	1.9
Professionele zorg	2.401	12.9

Informele zorg

(Bracke et al., 2022)

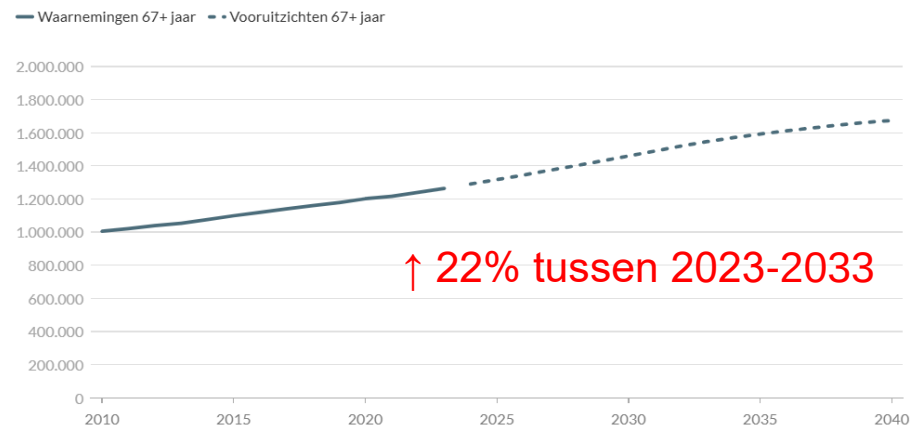
Cijfers uit de Vlaamse Zorgenquête

- Soort hulp die mantelzorgers bieden:
 - Huishoudelijke hulp 85.2%
 - Emotionele steun 78.3%
 - Vervoer en begeleiding buitenshuis 69.9%
 - Verpleegkundige en medische hulp 40.8%
 - Persoonlijke verzorging 33.2%
 - Toezicht houden en oppassen 25.2%

Cijfers uit de Vlaamse Zorgenquête

- 34.4% volwassen Vlamingen bood de voorbije 12 maanden mantelzorg aan een persoon met een chronische ziekte, gezondheidsprobleem of beperking

Figuur 1: Aantal 67-plussers Vlaams Gewest 2010-2040

Bron: waarnemingen 2010-2023: Statbel, vooruitzichten 2024-2040: Statistiek Vlaanderen

Maatschappelijke trends

- Technologische vooruitgang in de geneeskunde
- Langere levensduur
- Toename van het aantal ouderen en chronisch zieken

(Bracke et al., 2022; Charalambous, 2023; Lichtenberg, 2017; Sciensano, 2019; Statistiek Vlaanderen, 2023)

02. Belang van mantelzorg

Zorg in de gemeenschap

- Evolutie van institutionele zorg naar zorg in de **gemeenschap**
- Hierdoor stijgende vraag naar informele zorg
- 60% van alle langdurige zorg in Europa wordt verleend door mantelzorgers (Triantaflou et al., 2010)

(Barajas-Nava et al., 2022; Charalambous, 2023; Petrini et al., 2019; Zigante, 2018)

Economische relevantie

- Toenemende uitgaven voor **langdurige zorg**
 - Stijging van 1.6% naar 2.7% bbp tussen 2016 en 2070
- Hoe duurzaamheid langdurige zorg waarborgen?
 - Informele zorg
 - Besparing van 11.38 miljard euro

!! MAAR !!

(Desmedt et al., 2016; Spasova et al., 2018; Zigante, 2018)

03. Impact van mantelzorg

Burden of the informal caregiver

- Impact op **mentale** en **fysieke gezondheid**
 - Lagere levensverwachting
 - Hogere niveaus van stress, depressie en pijn
 - Musculoskeletale klachten worden frequent gerapporteerd
 - Rugpijn wordt het vaakst gerapporteerd
- Prijskaartje: 0.6 miljoen euro/dag voor de ziekteverzekering

(Abdullahi et al., 2023; Araújo et al., 2022; Darragh et al., 2015; Desmedt et al., 2016; Janson et al., 2022)

Rugpijn bij verschillende subgroepen

Subgroep	Prevalentie lage rugpijn (%)
Mantelzorgers van personen met Lewy body dementie (Fleisher et al., 2023)	34,1%
Mantelzorgers van beroertepatiënten (Abdullahi et al., 2023)	53.9%
Mantelzorgers van kinderen met microcefalie (Araújo et al., 2022)	77.8%
Mantelzorgers van kinderen met cerebrale parese (Eminel et al., 2021)	63.2%

(Abdullahi et al., 2023; Araújo et al., 2022; Fleisher et al., 2023; Eminel et al., 2021)

Oorzaken

- Factoren bij de mantelzorger: gewicht, leeftijd
 - Factoren bij de zorgvrager: gewicht, mate van afhankelijkheid
 - Zorgactiviteiten:
 - Aankleden
 - Transfers
 - Wassen
- Ongemakkelijke houding
- Hogere fysieke belasting bij herhaalde uitvoering
 - Specifieke uitdagingen in de **thuisomgeving**

(Araújo et al., 2022; Darragh et al., 2015; Eminel et al., 2021)

Impact van mantelzorg

“Zorgen voor een dierbare wordt vaak beschouwd als vanzelfsprekend en het juiste om te doen. De impact van deze onbetaalde, vaak langdurige zorg op de levenskwaliteit van de mantelzorger **mag echter niet worden onderschat.**”

(Charalambous, 2023)

04. Nood aan beleid en training

Formele vs informele zorg

Formele zorg

- Hoge prevalentie van LBP
- Ontvangen opleiding en training mbt rugvriendelijk handelen

Informele zorg

- Hoge prevalentie van LBP
- Ontvangen géén opleiding en training mbt rugvriendelijk handelen

(Charalambous, 2023; Darragh et al., 2015; Rezaei et al., 2021; Videon et al., 2024; Yıldırım Kalabalık et al., 2024)

Vlaamse Zorgenquête

- 65% heeft behoefte aan meer ondersteuning
- 25% vindt het ondersteunen van mantelzorgers, door het aanbieden van financiële hulp, opleidingen en trainingen, de belangrijkste maatregel die de overheid moet nemen

Vlaams Mantelzorgplan

Vlaams Mantelzorgplan 2016-2020

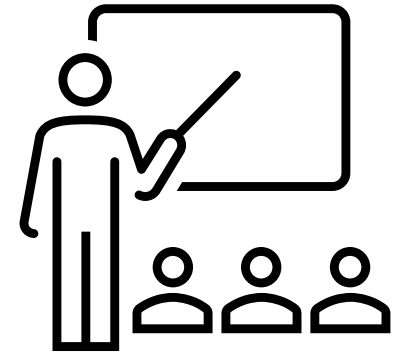

Vlaams Mantelzorgplan 2022-2024

(Crevits, 2022; Vandeurzen, 2017)

Effect van training?

- Toegang tot educatie zou de fysieke belasting aanzienlijk kunnen verminderen en leiden tot een grotere waardering van zorg door mantelzorgers
- Training in het omgaan met zorgvragers, waaronder het veilig verplaatsen, moet deel uitmaken van het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers
- Belang van demonstreren van taken
- eHealth heeft potentieel om training te bieden

Meer onderzoek is vereist

(Abdullahi et al., 2023; Charalambous, 2023; Darragh et al., 2015; Videon et al., 2024)

05. Beschrijving onderzoek

Onderzoek naar mantelzorgers

- Educatieve app
- Gefinancierd vanuit Erasmus+ project
- Beschikbaar via smartphone/tablet als website
 - Ergonomische verplaatsingstechnieken
 - Ontwikkeld door en voor zorgverleners
 - Materiaal: e-handboek, 3D animaties
- Meerwaarde voor mantelzorgers?
 - Visuele tools zijn geschikt voor het bieden van instructies aan mantelzorgers
 - Studies zijn essentieel om te effectiviteit ervan te onderzoeken

(Charalambous, 2023; Ollevier et al., 2019; Video et al., 2024)

Zoektocht naar mantelzorgers

Uitdagent

- Inclusiecriteria
- Erkenning mantelzorg
- Geïsoleerd

Methodologie

- Steekproef: 5 deelnemers
- Doelgerichte sampling
 - Vlaamse mantelzorgers
 - Transfer zit/stand
- Open rekrutering
 - Vlaamse mantelzorgverenigingen
 - Hogeschool en universiteiten
 - Lokale dienstencentra

Methodologie

- Design: pretests-posttest
- Interventie: 2 weken durende trainingsprogramma
- Uitkomstvariabelen:
 - Rugbelasting
 - Intensiteit, veiligheid en tevredenheid
- Resultaten

Discussie

- Enkele stellingen/vragen om de discussie op gang te brengen:
 - Onzichtbare helden
 - Uitdagingen van de thuisomgeving
 - Naast impact van mantelzorg, ook positieve aspecten
 - Noodzaak van training voor mantelzorgers
 - Hoe moet deze training worden georganiseerd?
 - Methode voor het onderzoeken van de meerwaarde van eHealth voor het trainen en opleiden van mantelzorgers?
- Bij vragen: kerensa.gaeremynck@student.kuleuven.be

Referenties

- Abdullahi, A., Wong, T.W., & Ng, S.S. (2023). Prevalence and risks factors of caregiving-related low back pain among caregivers of stroke survivors: a systematic review and meta-analysis. *European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine*, 59(6), 682-688. <https://doi.org/10.23736/s1973-9087.23.07970-4>
- Araújo, L.M.C., Guimarães-do-Carmo, V.J., Andrade, T.G.V.S., Claudino, S.C., Soares, D.M., Melo, R.S. (2022). Musculoskeletal pain and quality of life in mothers of children with microcephaly, due to congenital Zika virus syndrome. *Child: Care, Health & Development*, 49(2), 268-280. <https://doi.org/10.1111/cch.13039>
- Barajas-Nava L.A., Garduño-Espinosa J., Mireles Dorantes J.M., Medina-Campos R., García-Peña M.C. (2022). Models of comprehensive care for older persons with chronic diseases: a systematic review with a focus on effectiveness. *BMJ Open*, 12(8), e059606-e059606. DOI: [10.1136/bmjopen-2021-059606](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-059606)
- Bracke, M., Mortelmans, D., Declercq, A., Raeymaeckers, P., De Koker, B., & Heylen, L. (2022, juli). *Zorgenquête 2021: Inhoudelijk rapport*. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/6binag0/files/2022_02%20Rapport_02_SWVG_Rapport_MJP1_03%20Zorgenquete%202021_Inhoudelijk%20Rapport.pdf?lrgghymk
- Charalambous, A. (ed.). (2023). *Informal Caregivers: From Hidden Heroes to Integral Part of Care*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-16745-4>
- Crevits, H. (2022, mei). *Vlaams Mantelzorgplan 2022-2024*. Vlaams Expertisepunt Mantelzorg. https://www.mantelzorgers.be/sites/default/files/2023-12/mantelzorgplan_2022-2024.pdf

Referenties

- Darragh, A.R., Sommerich, C.M., Lavender, S.A., Tanner, K.J., Vogel, K., & Campo, M. (2015). Musculoskeletal Discomfort, Physical Demand, and Caregiving Activities in Informal Caregivers. *Journal of applied gerontology*, 34(6), 734–760. <https://doi.org/10.1177/0733464813496464>
- Eminel, A.G., Kahraman, T., Genc, A. (2021). Physical workload during caregiving activities and related factors among the caregivers of children with cerebral palsy. *Irish Journal of Medical Science*, 2021(190), 701-709. <https://doi.org/10.1007/s11845-020-02337-w>
- Fleisher, J.E., Moshkovich, A., Levin, M., Akram, F., Hess, S.P., Suresh, M., Bentley, C.D., Manak, T., Mattke, M., Miller, A., Pennsylv, C.E., Pierce, C.M., Voss, M., Taylor, A., Schroeder, K., & Chodosh, J. (2023). Family Caregiver Comorbidities in Lewy Body Dementia Versus Alzheimer Disease and Associated Disorders. *Alzheimer disease and associated disorders*, 37(1), 42-49. <https://doi.org/10.1097%2FWAD.0000000000000535>
- Janson, P., Willeke, K., Zaibert, L., Budnick, A., Berghöfer, A., Kittel-Schneider, S., Heuschmann, P.U., Zapf, A., Wildner, M., Stupp, C., & Keil, T. (2022). Mortality, Morbidity and Health-Related Outcomes in Informal Caregivers Compared to Non-Caregivers: A Systematic Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19, 5864. <https://doi.org/10.3390/ijerph19105864>
- Lichtenberg, F.R. (2017). The impact of biomedical innovation on longevity and health. *Nordic Journal of Health Economics*, 5(1), 45–57. <https://doi.org/10.5617/njhe.1290>

Referenties

- Ollevier, A., Goderis, T., Schiettekatte, S., Vårhelyi, E., Baetens, T., Meijer, B., Parviaenen, L., Vandewalle, M., Tol, J., Grannenfelt, L., & Benkovics, E. (2019). *Verplaatsingstechnieken voor zorgverleners: Het eUlift project*. eUlift.
<https://eulift-webapp.com/eulift-handboek/>
- Petrini, M., Cirulli, F., D'Amore, A., Masella, R., Venerosi, A., & Carè, A. (2019). Health issues and informal caregiving in Europe and Italy. *Annali dell'Istituto superiore di sanità*, 55(1), 41-50. https://doi.org/10.4415/ann_19_01_08
- Sciensano. (2019, December 22). *Niet-Overdraagbare Aandoeningen: Algemeen overzicht*. Health Status Report.
<https://www.gezondbelgie.be/nl/gezondheidstoestand/niet-overdraagbare-aandoeningen/algemeen-overzicht>
- Spasova, S., Baeten, R., & Vanhercke, B. (2018). Challenges in long-term care in Europe. *Eurohealth*, 24(4), 7-12.
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20225&langId=en>
- Statistiek Vlaanderen. (2023, mei 23). *Bevolkingsvooruitzichten: 67-plussers*. Vlaamse overheid.
<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolkingsvooruitzichten-67-plussers>

Referenties

- Videon, T.M., Rosati, R.J., & Finn, S. (2024). The Importance of Providing Training to Informal Caregivers of Hospice Patients: Caregiver Experience With Hospice Care Based on Consumer Assessment of Healthcare Providers Systems Surveys. *American journal of hospice & palliative medicine*, 0(0), 1-8. <https://doi.org/10.1177/10499091241262804>
- Vlaamse Codex. (2019, februari 15). *Decreet betreffende de woonzorg*. Vlaamse overheid. <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1031639¶m=inhoud&AID=1259262>
- Zigante, V. (2018, april). *Informal care in Europe: Exploring Formalisation, Availability and Quality*. Publications Office of the EU. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/78836>